1978 రాజ్యాంగ (44వ సవరణ) చట్టం ద్వారా ఆస్తి హక్కు ప్రాథమిక హక్కుగా మిగిలిపోయింది, అయినప్పటికీ, ఇది సంక్షేమ రాజ్యంలో మానవ హక్కుగా మరియు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 300 A ప్రకారం రాజ్యాంగ హక్కుగా కొనసాగింది. ఆర్టికల్ 300ఏ ప్రకారం చట్టప్రకారం తప్ప ఏ వ్యక్తి తన ఆస్తిని కోల్పోకూడదు. చట్టం ద్వారా స్థాపించబడిన ప్రక్రియ ప్రకారం తప్ప రాజ్యం ఒక పౌరుడి ఆస్తిని విక్రయించదు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, చట్టబద్ధమైన ప్రక్రియను అనుసరించకుండా ఒక వ్యక్తి తన వ్యక్తిగత ఆస్తిని బలవంతంగా విక్రయించడం మానవ హక్కులను ఉల్లంఘించడమే కాక రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 300 ఎ ప్రకారం రాజ్యాంగ హక్కును కూడా ఉల్లంఘించడమే అవుతుంది.

ఆస్తుల సేకరణకు విధానపరమైన రక్షణలను ధృవీకరించిన సుప్రీంకోర్టు

నష్టపరిహారం ఇచ్చినా సరైన విధానాలు పాటించకుండా ప్రభుత్వం ప్రైవేటు ఆస్తులను స్వాధీనం చేసుకోజాలదని సుప్రీంకోర్టు తేల్చి చెప్పింది. రాజ్యాంగ మరియు మానవ హక్కుగా నిర్వచించబడిన ఈ రక్షణ, ఎవరైనా వారి ఆస్తిని కోల్పోయే ముందు ఏడు విధానపరమైన హక్కులను గౌరవించాలని ప్రభుత్వాన్ని ఆదేశిస్తుంది.

నోటిఫికేషన్, అభ్యంతరాలను వినడం, హేతుబద్ధమైన నిర్ణయం ఇవ్వడం, ప్రజా ప్రయోజనాన్ని రుజువు చేయడం, న్యాయమైన పరిహారం, సమర్థవంతమైన ప్రక్రియ మరియు స్వాధీనాన్ని ఖరారు చేయడం వీటిలో ఉన్నాయి. 300A అధికరణను బలపరుస్తూ వెలువడిన ఈ తీర్పులో చట్టబద్ధమైన ప్రక్రియలు లేకుండా రాజ్యాంగ స్వాధీనానికి ప్రముఖ డొమైన్ ఒక్కటే సరిపోదని నొక్కి చెప్పింది. ప్రైవేట్ ప్రాపర్టీపై ఇటీవల సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పును ఇక్కడ చూడండి.

Adda247 APP

భారత రాజ్యాంగంలో ఆస్తి హక్కు ఆర్టికల్

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 300A ఆస్తి హక్కును కల్పించింది. ఈ అధికరణం రాజ్యాంగంలోని పన్నెండో భాగంలో వస్తుంది. చట్టం ద్వారా తప్ప ఏ వ్యక్తి తన ఆస్తిని కోల్పోకూడదని పేర్కొంది. అయితే అసలు రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించినప్పుడు ఈ పరిస్థితి లేదు.

ఆస్తి హక్కు ప్రాథమిక హక్కు కాదా?

1949కి పూర్వమే 1935 నాటి భారత ప్రభుత్వ చట్టంలో ఆస్తిహక్కుకు సంబంధించిన నిబంధనలు ఉన్నాయి. ఈ చట్టం ప్రకారం జమీందార్లు, రైతుల ఆస్తులకు రక్షణ కల్పించారు. కేవలం ప్రజాప్రయోజనాల కోసం మాత్రమే ప్రభుత్వం ఆస్తులను లాక్కోగలదు.

అసలు రాజ్యాంగంలో ఆర్టికల్ 19(1)(ఎఫ్), ఆర్టికల్ 31 ప్రకారం ఆస్తి హక్కు ప్రాథమిక హక్కు. అయితే రాజ్యాంగ సవరణతో హోదాను మార్చారు. భారత రాజ్యాంగంలోని మొదటి సవరణ ప్రకారం, ఆర్టికల్ 31 A మరియు ఆర్టికల్ 31 B ప్రకారం జమీందార్లు వారి ఆస్తిపై హక్కును కల్పించే చట్టాన్ని న్యాయస్థానంలో సవాలు చేయలేరు.

ఆస్తి హక్కు సవరణ

1978లో 44వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాన్ని భారత పార్లమెంటు ఆమోదించింది. ఇది తీసుకువచ్చిన అనేక మార్పులలో ముఖ్యమైనది రాజ్యాంగంలోని మూడవ భాగం నుండి ఆస్తి హక్కును తొలగించడం. ఈ సవరణ చట్టం ఆర్టికల్ 30 ప్రకారం ఆస్తిని కలిగి ఉన్న మైనారిటీ సంస్థల హక్కును ప్రభావితం చేయలేదని గమనించాలి.

ఆస్తి హక్కు అనేది చట్టబద్ధమైన హక్కు.

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 300A ఆస్తి హక్కును చట్టబద్ధమైన హక్కుగా పేర్కొంది. ఇది రెండు షరతుల కింద ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకోవడానికి రాష్ట్రాన్ని అనుమతిస్తుంది.

- భూసేకరణ ప్రజాప్రయోజనాల కోసం ఉండాలి.
- యజమానికి నష్టపరిహారం చెల్లించే వెసులుబాటు కల్పించాలి.

ఆస్తి హక్కు యొక్క ప్రస్తుత స్థితి ఏమిటంటే, ఇది చట్టబద్ధమైన హక్కు మరియు రాజ్యాంగ హక్కు కాదు. అంటే రాజ్యాంగ సవరణ లేకుండా చట్టం ద్వారా దీనిని నియంత్రించవచ్చు, తగ్గించవచ్చు లేదా తగ్గించవచ్చు. దీని అర్థం ఈ హక్కును ఉల్లంఘించినట్లయితే, ఒక వ్యక్తి లేదా పార్టీ రిట్ జారీ కోసం సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించడానికి వీల్లేదు. అయితే, హైకోర్టును ఆశ్రయించి పిటిషన్ దాఖలు చేయవచ్చు.

ఆస్తి హక్కుపై సుప్రీం కోర్టు తీర్పులు

సుప్రీంకోర్టు (సుప్రీంకోర్టు) చేసిన ఆస్తి హక్కు యొక్క వివరణ కొంతకాలంగా ఎలా అభివృద్ధి చెందిందో ఈ క్రింది న్యాయపరమైన కేసులు ఎత్తి చూపుతాయి.

- ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకున్న ఆస్తులకు సహేతుకమైన నష్టపరిహారం పొందే హక్కు ఉందని బ్యాంక్ నేషనలైజేషన్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది.
- అదేసమయంలో ప్రభుత్వ అవసరాల కోసం ప్రభుత్వం ప్రైవేటు ఆస్తులను లాక్కోవచ్చన్న సిద్ధాంతాన్ని కోర్టు సమర్థించింది.
- 1995 నాటి జిలూభాయ్ నాన్ భాయ్ ఖాచార్ కేసులో రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 300ఏ కింద కల్పించిన ఆస్తి హక్కు భారత రాజ్యాంగ మౌలిక నిర్మాణంలో భాగం కాదని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది. ఇది చట్టబద్ధమైన హక్కు మాత్రమే.
- పౌరుల వ్యక్తిగత ఆస్తుల్లో చట్టప్రకారం జోక్యం చేసుకునే హక్కు ప్రభుత్వానికి లేదని న్యాయస్థానాలు పదేపదే చెబుతున్నాయి. 2020లో రవీంద్రన్ వర్సెస్ వేలూరు జిల్లా కలెక్టర్ కేసులో కోర్టు ఇదే విషయాన్ని పునరుద్ఘాటించింది.

- 2020 జనవరిలో విద్యాదేవి వర్సెస్ హిమాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రం తదితర కేసుల్లో సుప్రీంకోర్టు ఆస్తి హక్కు మానవ హక్కు అని తీర్పునిచ్చింది. ఈ కేసులో, సరైన ప్రక్రియను అనుసరించకుండా రాజ్యం తన పౌరుల ఆస్తిని లాక్కోవడానికి ప్రతికూల స్వాధీన సిద్ధాంతాన్ని ఉపయోగించజాలదని కోర్టు అభిప్రాయపడింది

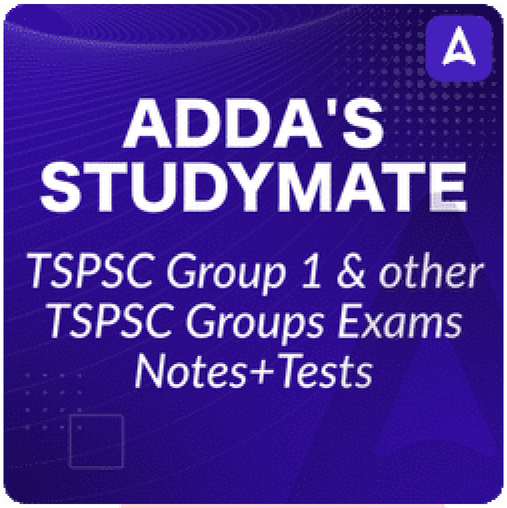

మరింత చదవండి:	
రాజ్యాంగ చరిత్ర	రాజ్యాంగంలో ముఖ్యమైన షెడ్యూళ్ళు, విధులు
పార్లమెంటులో బిల్లుల రకాలు	ప్రాథమిక హక్కులు
భారత రాజ్యాంగంలోని భాగాలు	MGNREGA Act